

SJAUNJA

LINNEA AXELSSON

SJAUNJA

DIKTER

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Gränserna rör sig i Sjävnja,
det är ingen här.

Det som inte finns
träder fram och tar sin plats.
Jag kom för tidigt –

De som skulle gå med mig
kunde inte vänta.

I

SJAUNJA

UPPROTAD

Ensam går jag bort till sjön där jag knappt fäste –
under ytan skimrar orden som gåtor,
ett landskap som bara
väcks upp av den som minns.
En gång löpte en stig där nere.
Fötter som sprungit,
en kropp sökte vila;
mycket har namn, annat
har inget namn.

Jag lyssnar efter tecken,
vill lyfta upp landskapet som brev ur vattnet,
skriva vidare där deras tankar tonade ut.
Att rulla med tungan mellan
ett r och ett d kan vara underbart,
skönt för munnen.
Uppför kullen och ner igen,
mjukt, så man känner varje steg:
sirdolaš,
sirdolačča.
Svenskan glider så plant över r:et,
eller studsar – river och skorrar.
Samiskan rullar lugnt
den stora stenen med tungan,

upp ur den lilla gropen
och så ner på andra sidan:
sirdolačča.

De blev tvingade till sjön.
Jag har aldrig slutat flytta.
Rotlös är jag inte, inte hemlös –
jag släpar mina rötter efter mig på marken.
Kanske förmår endast den som inte har
något hem definiera vad ett hem är.
Kanske kan endast den som saknar sitt hem
ha en sann relation till det.
Avslöjar mina ansträngningar att ordna ett hem
i språket och världen hur upprotad
jag hunnit bli?

Pratar för mig själv, jag springer flera steg.
Fotspåren jag följer i sanden
upphör plötsligt.
Jag vänder mig om och bara mina egna
spår syns där jag har gått.
Men efter en stund hör jag
snabba små fötter komma farande.
Ville du följa med? frågar jag.
Ville du gå här?

VID KÅTASTÄNGERNA

Kanske för att gräset, på kvällen i det milda ljuset –
det höga gräset med ängsull utplacerad på de ivrigaste stjälkarna,
som skyddande omsveper en enkelbeckasin på stranden
till en grönsvart tjärn – börjat tissla och tassla
som inför ett väderomslag, tar Uksáhká,
den vaksamma dörrgudinnan, en promenad på den gamla stigen.
Löv glänser i lätta kronor. Mossan är lysande grön.
På stubbarnas skuggsidor, på klippor och stenblock,
drar en vind över lavarna – föränderlig, skön.
Träd av olika slag står med ena änden i mörker och andra i ljus,
omväxlande starkt och svagt – ljus som stiger och sjunker
dygn efter dygn, troget sitt mönster, sitt eviga hus.
»Hur kan här fortfarande finnas en stig?«
tänker Uksáhká, som saknar vikt. Ingenstans
hörs längre rösterna stöpta till bön, som fick henne
att rusa över molnen, med kittlande tår.
Ingenstans föreställer sig någon längre
den där gamla ordningen, som hon själv var en del av,
den som brukade forma händernas gester;
knappt ens några klockor klingar väl längre
för de nya barnen, knappt något levande vatten
rinner utför deras tinningar och spåda halsar.
Ritualerna ändras. Ritualernas lera
följer människorna genom dansen.

Den tar form. Igen och igen.
Bestående är kanske blott
denna kupning i handen
under barnens huvud,
denna hållning, som söker
gestalt genom människorna:
den har ingen egen gestalt.
»En god lyssnare, det var jag«, tänker hon
där hon går genom ett virvlande myggmoln –
genomskinliga lockar genom genomskinliga vingar,
i junikvällen, i den surrande skogen,
mellan myren och fjällheden högre upp.
»Jag stod vid sidan av och iakttog«,
påminner hon sig, »registrerade noga.
Många småbarn var det att hålla reda på
när de for över tröskeln, ut i den farliga världen.
Som om det inte fanns nog med faror inne i kåtan:
där fanns öppen eld och vassa knivar.«
Vinden doftar skog. Tjärnen doftar gräs och jord.
I mossan under en murken björkstam
ligger ett möglande knivskaft av horn, vars mönster
upprepar sig kring sig självt.
»Hur smakar oändlighet? Starkt? För starkt?
Kanske bara blaskigt, utan riktig variation:
när en sak också blir något annat.«
Vid kåtastängerna, då Uksáhká
kommer tillbaka till det gamla vistet –
torra silvergrå stänger, mossbevuxna, lutade
mot varandra – står Sáráhká, födelsens gudinna,
och tjurar så där som hon gör.

När hon får syn på sin syster för hon ihop händerna
 bakom ryggen, alldeles vid den breda baken,
 och spänner ut bröstet som om hon suttit hopsjunken
 vid någon krånglig text (vad det nu skulle ha varit för text)
 alldeles för länge, och behöver öppna upp bröstkorgen.
 »Vad skulle vi med munnar till?
 Varför gjorde de oss till sina avbilder? Fast ändå inte,
 ändå så torftiga. En egenskap per person
 skulle man ha. En uppgift.
 Ordning och reda och tydlighet i gudavärlden tack!
 Å, detta eviga filande på en nagel.
 Är jag inte lika platt som nagelfilen snart? Uddlös.
 Jag är en papegoja och min ägare saknar humor.
 Vem gör jag mig ens fin för?
 Det är skönhet för eget bruk.«
 Uksáhká, som brukade hålla till under kåtans dörr
 när hon vaktade barnen, sätter sig på en stubbe.
 Den tredje dottern, båg gudinnan Juoksáhká,
 som brukade göra flickfoster till pojkar,
 är ute på myren och drar runt med sin pilbåge.
 Så går Sáráhká igång om gudinnelivet,
 hur tomt det har blivit.
 Hon som var så viktig, skyddade de födande,
 kände deras födslovåndor.
 Vem kunde tro att man kan sakna smärta?
 »Även jag var en dörrgudinna, kan man säga,
 för den äldste av dörrar. Jag bevakade själva inträdet.«
 Uksáhká undrar när Juoksáhká kommer tillbaka,
 hon önskar att Sáráhká kunde somna,
 eller varför inte berätta något roligt.

Nu är Sáráhhká verkligen frustrerad.

»Tyget i de här draperingarna. Jag kan inte längre ordna det i vackra veck!«

De må vara kallt här på vintern,
men när det gäller sin utstyrsel, maläten och tunn
som spindelväv vid det här laget,
har hon alltid föredragit ett klassiskt snitt.

I mitten av den övervuxna kåtaplatsen,
där elden levde och röken steg upp som andens former,
ligger árrans svedda stencirkel – likt en tom ögonhåla,
där kaffepannans svartblänkande öga förr tittat,
speglade natthimlen.

»Vilken simpel konstruktion. Svepa en duk
runt några hopfösta stänger.« Elden i mitten
och röken som for iväg upp mot skyn,
så som systrarna själva trätt fram från människornas pannor,
bara för att slutligen akterseglas.

»Allt skulle anpassas efter människorna!

Elden, hettan, askans rening.

Sådant där passar inte fåglarna, inte djuren, inte insekterna,
möjligtvis skogen. Om man ser till nästa generation.

Elden gillar inte oss«, säger Sáráhhká,

»den gillade människorna bäst.

När de försvinner kommer de att ta oss med sig,
liksom de flesta av eldarna.«

Uksáhhká påpekar att inte ens hundarna

lär ta särskilt lång tid på sig innan de blir vargar igen.

»Jag«, fortsätter Sáráhhká, »jag var någon att räkna med.

Man kunde luta sig mot mig som mot en urkraft.

Behövd, mäktig, outgrundlig. Sedan blev jag vidskepelse.

Sedan blev jag en saga, därefter en bild och ett minne.
Nu är jag ett barn som börjat älska
sina föräldrars hem
och insett att hon inte får ärva det.«

TIDIGARE UTGIVNING

Tvillingsmycket, 2010

Ædnan, 2018

Magnificat, 2022

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-080341-4

COPYRIGHT © Linnea Axelsson 2024

OMSLAG Håkan Liljemärker

TRYCK ScandBook, EU 2024